

Gebiedsprogramma 2030

Coöperatief bouwen aan duurzame
(verdien)modellen voor natte veengronden

Dec. 2025

Wij zijn Akkrunder Goedland; landgoed voor een nieuwe tijd

Colofon

Gebiedsprogramma Akkrumer Goedland, december 2025.

- Fotografie:** Kristine Berger, Alex J. de Haan, Binne-Louw Katsma
Tekst: Gebiedscoöperatie i.s.m. Foppe van der Veen, Carla Boonstra, Arjen Brouwer
Vormgeving: Studio Moune, Foppe van der Veen i.s.m. de gebiedscoöperatie

Mede mogelijk gemaakt door:

provinsje fryslân
provincie fryslân

Het project Veenvernating
Akkrunder Goedland wordt:

Gefinancierd door
de Europese Unie

Visie

Wij dromen van een toekomst waarin boeren, andere ondernemers, burgers en overheden samen een toekomstbestendig veenlandschap vormen dat floreert: economisch sterk, ecologisch gezond en sociaal verbonden.

Missie

Wij stimuleren en organiseren toekomstbestendig ondernemerschap in het veenweidegebied van Midden-Fryslân door gezamenlijk te bouwen aan nieuwe verdienmodellen die natuur, landbouw en gemeenschap versterken.

Inhoud

Wie zijn wij?	4
Wat willen we bereiken?	8
Wat gaan we doen?	10
Verwachte effecten	16
Organisatie en governance	18

Wie zijn wij?

Akkrumer Goedland is ontstaan uit een breed gezelschap van agrariërs en ondernemers die hun wortels hebben in en rond het Friese dorp Akkrum.

De meeste van onze boeren zijn bedreven in zuivelproductie voor de wereldmarkt. Wat ons verbindt, is een gedeeld verlangen om de grond waarop wij leven toekomst te geven.

Inspiratie

In 2020 inspireerde het Inspiratie-team Toekomst Veenweide ons met het idee van een coöperatief landgoedbedrijf: gestut op het klassieke idee van landgoedbeheer, maar met een eigentijds verdienmodel. Gestapeld, integraal, coöperatief en schaalbaar. Met oog voor bodem, water, landschap en gemeenschap.

“Bijzonder is dat wij werken vanuit een coöperatie, Akkrumer Goedland wordt gedragen door de mienskip. Wij geloven in een landschap dat kan floreren: economisch, ecologisch én sociaal. Het lukt als we gezamenlijk investeren in brede welvaart voor Akkrum en omstreken”

Albert van der Ploeg

In de praktijk

We willen dit op onze eigen grond in praktijk brengen.

Doorgaan zoals altijd is geen optie: de bodem daalt, het klimaat verandert en bestaande systemen piepen en kraken.

“Op de wyn fan juster kinst hjoed net sile.”

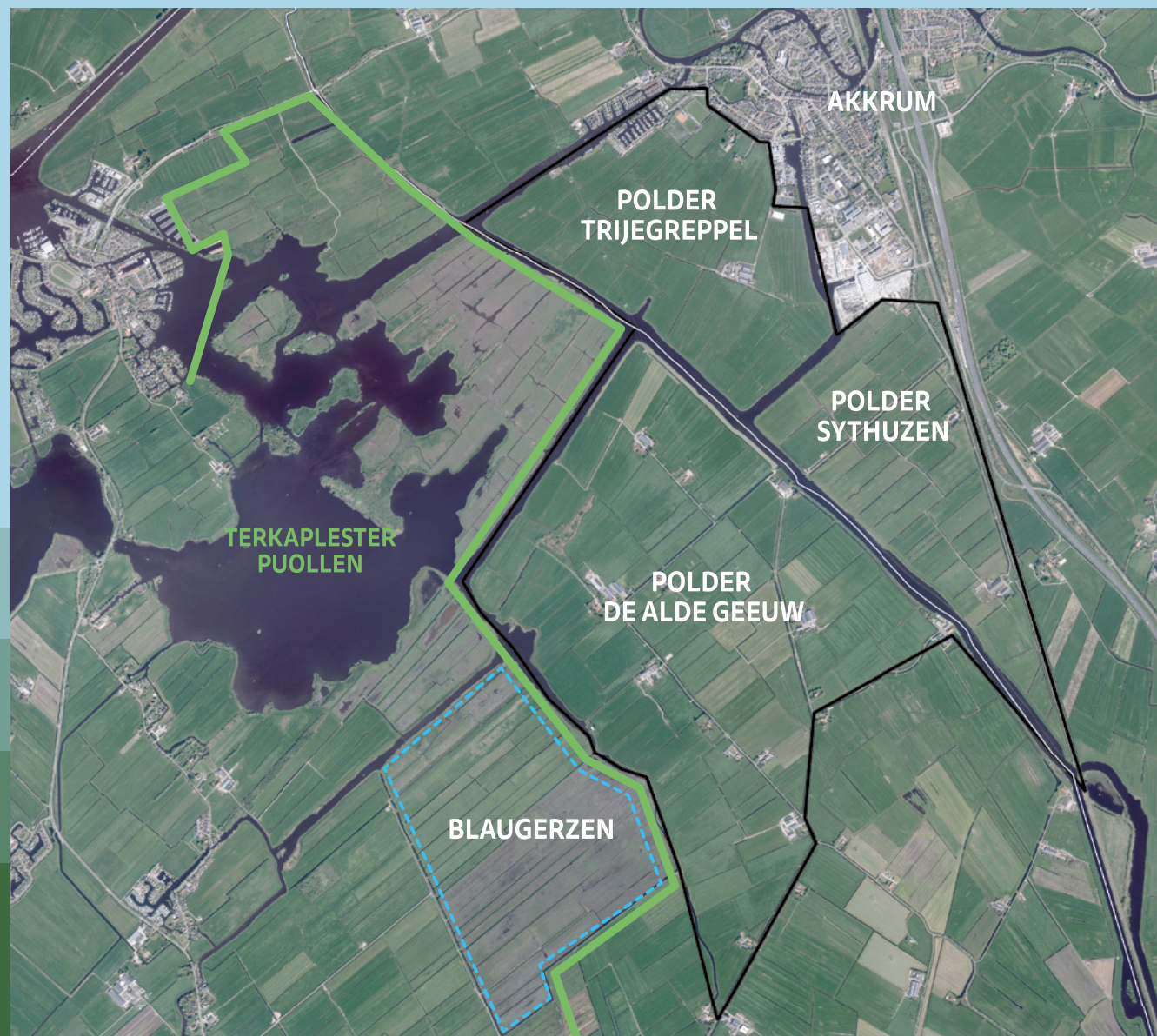
Dat werd het startpunt van een nieuw verhaal.

We begonnen functies te stapelen en nieuwe verdienmodellen te verkennen. Van lisdoddeteelt tot landschapsdiensten, van energie tot gebiedsontwikkeling. Niet als losse projecten, maar als bouwstenen van een samenhangend geheel.

Deze verkenning bracht ons dichterbij elkaar en liet zien dat we als mienskip over de energie, kennis en veerkracht beschikken om een transitie vorm te geven.

Sindsdien is Akkrumer Goedland uitgegroeid tot één van de voorbeeldgebieden binnen het Friese Veenweideprogramma en zijn we geselecteerd als pilotgebied binnen het nationale kennis- en innovatieprogramma NL2120.

Wat begon met pionieren vraagt nu om opschaling. Met dit gebiedsprogramma leggen we vast wat we geleerd hebben, waar we staan en hoe we de komende jaren willen doorgroeien als coöperatie. Want de ambitie is helder: hier op het veen bij Akkrum creëren we een nieuwe vorm van landgebruik; **een landgoed voor een nieuwe tijd**. Praktisch, hands on, samen, gedragen, duurzaam en met trots.

Ligging van het gebied

Ten zuiden van Akkrum, waar dorp overgaat in open land, ligt een landbouwgebied, bestaande uit meerdere polders, van samen enkele honderden hectares veenweidegebied: weids, waterrijk en typisch Frysk.

Het gebied grenst aan natuurgebieden de Terkaplester Puollen en de Blaugerzen en wordt omgeven en doorkruist door verschillende vaarwegen. Samen met buurdorp Nes telt Akkrum ruim 3.400 inwoners, een betrokken gemeenschap met wensen voor meer wandelroutes, recreatie, betaalbare woningen, lokale energie en voedselproductie.

Aan de noordwestzijde ligt een cluster met jachthaven, kampeerterrein, horeca en vakantiehuisjes. Aan de zuidzijde liggen poelen en wetlands van de Terkaplester Puollen, ecologisch waardevol maar zonder stikstofgevoelige soorten. Binnen het gebied beheren twee landbouwbedrijven het merendeel van de grond; eigenaren Aen Age Jongbloed en Sjoerd Miedema stonden aan de wieg van het initiatief. Hoewel Akkrumer Goedland nu eerst gericht is op dit compacte gebied, is de ambitie om organisch te groeien naar enkele duizenden hectares in het Friese veenweidegebied. In onze visie sluiten nieuwe leden vrijwillig aan omdat het werkt, we zien dat nu al gebeuren.

“We zijn begonnen in een klein gebied. Nu groeien we van binnen-uit, met mensen die zelf willen meedoen. Omdat het werkt.”

Aen Age Jongbloed

“Als het veen waarop wij boeren te droog wordt, dan verdwijnen onze landbouwbodems letterlijk: het maaiveld daalt en broeikasgassen stijgen op.

Veenvernatting is daarom geen ideologie, maar een logische stap om bodem en klimaat te beschermen. Met de kennis van nu en de verantwoordelijkheid voor later.”

Sjoerd Miedema

Wat willen we bereiken?

Met Akkrumer Goedland ontwikkelen we een landgoed voor een nieuwe tijd: geen klassieke buitenplaats, maar een coöperatief landgoedbedrijf dat duurzaam is, geworteld in de mienskip en gericht op de lange termijn. We zien dat land en landschap meerdere verdienmogelijkheden hebben (economisch, ecologisch en sociaal) en willen die samen verantwoord benutten.

1.

Duurzaam beheer van de veenbodem

De landbouwbodems in het gebied bestaan grotendeels uit veen, al dan niet afgedekt door een laagje klei. Door diepe ontwatering oxideert het veen: het maaiveld daalt – gemiddeld met ongeveer een centimeter per jaar – en broeikasgassen komen vrij. In het Friese veenweidegebied stoot een diep ontwaterde landbouwpolder van 150 hectare jaarlijks zo’n 4.500 ton CO₂ uit. Dat is meer dan de uitstoot door gasverbruik van alle huishoudens in Akkrum. Ons doel is om zowel de veenoxidatie als de bodemdaling tegen te gaan door de peilen in onze polders omhoog te brengen en het veen vochtig te houden.

Daarbij bouwen we bovendien aan een klimaatrobuust watersysteem. Maatregelen als bredere sloten, natte zones, bomenaanplant en natuurvriendelijke oevers moeten regenwater lokaal vasthouden en het Friese boezemsysteem ontlasten.

2.

Ontwikkeling van duurzame verdienmodellen

Al generaties lang is melkveehouderij de economische motor in het gebied, vaak aangevuld met nevenactiviteiten zoals agrarisch natuurbeheer, kleinschalige recreatie en energieproductie met zonnepanelen of een kleine windmolen.

In het vernatte veenlandschap gaan wij ervan uit dat de melkveehouderij behouden blijft, zij het met kleine praktische aanpassingen afgestemd op de draagkracht (letterlijk en figuurlijk) van het veen. Ons doel is om aan die melkveehouderij nieuwe, substantiële economische dragers toe te gaan voegen die passen bij de potentie van land en landschap. Het kan daarbij gaan over aanvullende agrarische productiesystemen, maar ook om verbreding met niet-agrarische functies. We stapelen de functies in tijd en ruimte om het gebied weerbaar en toekomstbestendig te maken.

3.

Versterking van de mienskip

Akkrumer Goedland is van en voor de mienskip. Activiteiten moeten bijdragen aan leefbaarheid, identiteit en eigenaarschap van Akkrum-Nes. Daarbij hanteren we een brede definitie: het gaat niet alleen om de inwoners van het dorp zelf, maar ook om iedereen die woont, werkt of onderneemt in de omliggende regio. Boeren, andere ondernemers, bewoners, bezoekers. Zij vormen samen de voedingsbodem van Akkrumer Goedland. Voor hen doen we het, met hen bouwen we.

Wat gaan we doen?

Onze drie gebiedsdoelen vertalen we naar vijf programmalijnen met concrete maatregelen, pilots en samenwerkingen.

1 Realisatie veenvernatting

Voor de vernatting van het veen hebben we in het afgelopen jaar al een reuzenstap gezet!

In 2024 heeft een samenwerkingsverband van boeren onder de vlag van Akkrumer Goedland subsidie ontvangen om gedurende vier jaar meer dan 300 hectare veenweide, grotendeels bij Akkrum, te vernatten.

Vervolgens heeft Wetterskip Fryslân in het voorjaar van 2025 de slootpeilen daadwerkelijk omhoog gebracht naar 40 tot zelfs 20 centimeter beneden maaiveld. En dat terwijl de oorspronkelijke diepteontwatering soms meer dan een meter beneden maaiveld was.

De komende vier jaren doen de deelnemende boeren praktijkervaring op met boeren bij hoog water. Als dit allemaal goed gaat, wordt de volgende stap om de peilen structureel te verankeren in definitieve peilbesluiten, waarbij de boeren door de overheid gecompenseerd worden via de nieuwe Compensatie Systematiek Veenweide (CSV).

Naast slootpeilverhoging investeren we ook in maatregelen op perceelsniveau. We leggen biobased onderwaterdrainage aan en verkennen meer uitgebreide toepassingen van greppelinfiltratie. Tot slot onderzoeken we of we met draagvlak van onderop ons werkgebied kunnen uitbreiden. In het project Oer It Deel onderzoeken we samen met boeren uit Vegelinsoord de mogelijkheden voor veenvernatting.

Het project Veenvernatting Akkrumer Goedland wordt:

**Gefinancierd door
de Europese Unie**

2

Aanpassen landbouw & landgebruik

Nu het waterpeil omhoog is gebracht, wordt de uitdaging om opnieuw uit te vinden hoe de natte veengronden optimaal beheerd en gebruikt kunnen worden.

Daarvoor starten we samen met de boeren en andere partners een experimentenprogramma ‘buorkje by heech wetter’ op. Dit experimentenprogramma kan de opmaat worden naar de ontwikkeling van een nieuw agrarisch mozaïeklandschap op nat veen.

Ook na het omhoog zetten van de peilen blijft op het overgrote deel van de percelen grasland voor melkveehouderij een zeer geschikte teelt. Wel kunnen hogere grondwaterstanden zorgen voor bepaalde praktische uitdagingen.

Als coöperatie vervullen we hierin een ondersteunende rol en stimuleren we onderlinge kennisuitwisseling. In een deel van de vernatte polders worden de omstandigheden wel te nat voor grasland (bv langs slootkanten, in greppelzones en in de diepste ‘putjes’ van de polder) en oefenen we met natte teelten als cranberry, lisdodde en moerasvoedselbossen.

Omdat nieuwe teelten nieuwe markten vragen, werken we aan korte ketens: lokaal geproduceerd voedsel lokaal verkopen. Samen met partners versterken we het merk Akkrumer Goedland en verbinden boeren, recreatie en horeca.

“Als we het waterpeil omhoog brengen, hangt hiermee samen dat we landbouw opnieuw uitvinden op natte grond. Al doende onderzoeken we met elkaar hoe landbouw in een vernatte veenweide niet alleen kan blijven bestaan, maar ook kan floreren.”

Arjen Brouwer

3

Inrichting energietuin

In een deel van het gebied willen we een nieuw soort landschap ontwikkelen: een klimaatlandschap, waar duurzame energie, bodemherstel en waterbeheer elkaar versterken.

We ontwikkelen een ‘energietuin’ met verhoogde peilen, waterretentie, aangroei van laagveen en zonnepanelen die méér doen dan stroom leveren. Ze worden deel van een veenherstellend systeem. De duurzaam opgewekte energie wordt lokaal benut en ingebed in een bredere verhaal van land, klimaat en gemeenschap.

4 Nature-based ontwikkelen en bouwen

Akkrum-Nes heeft een woningbouw-opgave van 200 à 300 woningen tot 2030. Tegelijkertijd groeit de behoefte aan ruimte voor recreatie. Akkrum is in trek als watersportdorp.

Tijdens een door het dorp zelf georganiseerde ontwerpbijsamkomst werd duidelijk: de polders van Akkrumer Goedland lijken de meest logische plek om deze ontwikkelingen op te vangen. Niet met klassieke uitbreidingswijken of losse recreatieparken, maar met een integrale aanpak waarin woningbouw samengaat met water, natuur en landschap.

Wij willen de lokale ontwikkelpartner zijn voor gemeente en dorp, betrouwbaar, betrokken en met oog voor het grotere geheel.

We gaan daarbij voortdurend op zoek naar slimme combinaties die inspelen op de natuurlijke potenties van het landschap: **hoe kunnen woningen bijdragen aan een robuust landschap in plaats van het aan te tasten?**

Denk aan meervoudig ruimtegebruik, landschappelijk ingepaste woonvormen en innovatieve natuurlijke materiaal-toepassingen. Zo draagt woningbouw bij aan landschap en lokale economie.

“Met de kennis van nu en de verantwoordelijkheid voor later”

5 Betrekken van de mienskip

Echte verandering begint niet bij regels of plannen van bovenaf, maar bij betrokken mensen. Mensen die zich verbonden voelen met hun omgeving en een gezamenlijk verhaal delen.

De komende jaren bouwen we verder aan een open, uitnodigende en laagdrempelige vorm van participatie. Communicatie en beleving zijn daarbij essentieel: website, nieuwsbrieven, sociale media, maar vooral excursies en bijeenkomsten op plekken waar verandering zichtbaar wordt en de mienskip de potentie van een nieuwe toekomst voelt.

Onze allerbelangrijkste doelgroep bestaat uit de leden. Zij vormen het kloppende hart van Akkrumer Goedland. Achter iedere deelnemer staat een netwerk van medewerkers, klanten, leerlingen of gasten. Daarom streven we ernaar onze leden en hun achterban te betrekken als ambassadeurs.

Waar mogelijk werken we samen met lokale partners, kennisinstellingen en overheden. Die samenwerkingen geven diepte aan onze aanpak en vergroten het draagvlak.

Verwachte effecten

Ons gebiedsprogramma richt zich op de komende vijf jaar. De impact zal zichtbaar zijn op drie niveaus: in het veld, in het systeem en in de regio.

“De veenweideproblematiek gaan we als boeren toch steeds weer tegenkomen. De vierjarige pilot die we nu met een groep boeren doen zie ik als een kans om alvast te kunnen droogtrainen met peilverhoging.”

Rinke van Keimpema

Niveau 1

Concrete resultaten in het veld

We verhogen het slootpeil in grote delen van de polders, waardoor veenoxidatie afneemt en CO₂-uitstoot fors daalt. Waterbergingscapaciteit wordt vergroot via bredere sloten, retentiezones en plasdrassituaties. We voeren nature-based oplossingen uit, zoals natte teelten (lisdodde, cranberry), aanleg van een energietuin en pilots voor biobased recreatiewoningen. Zo bouwen we aan een landschap dat past bij een nieuwe tijd.

Niveau 2

Leren in samenhang

Akkruimer Goedland is ook een leeromgeving voor gebiedsgerichte aanpak. Maatregelen zijn bij ons geen bijzaak, maar onderdeel van het verdienenmodel. Dit levert inzichten op voor beleid en laat zien hoe integratie van veenvernatting, natuurbeheer en waterberging binnen de bedrijfsvoering kan werken.

Niveau 3

Inspiratie voor andere gebieden

Werkt ons model, dan kan het coöperatieve landgoedbedrijf elders worden toegepast. Gebieden met vergelijkbare opgaven kunnen profiteren van een collectief georganiseerde, economisch gedragen benadering van bodem, klimaat, energie en leefomgeving. Zo kan Akkruimer Goedland uitgroeien tot voorbeeld dat anderen inspireert vanuit verbinding en realistisch verdienvermogen.

Organisatie & governance

Akkrumer Goedland is meer dan een groep grondeigenaren: het is een coöperatief landgoedbedrijf in opbouw waarin boeren, andere ondernemers en burgers samenwerken rond een gedeeld landschap.

Bestuursmodel

Deze vorm vraagt om een bestuursmodel dat past bij een gebied met diverse eigenaars, belangen en rollen.

“Binnen Akkrumer Goedland testen we hoe een collectief bestuur functioneert in een landschap dat traditioneel versnipperd eigendom kent. Hoe je autonomie en samenwerking verenigt. We bouwen aan een bestuursvorm die niet boven het gebied staat, maar eruit voortkomt. Er is respect voor elkaars kunde en eigenaardigheden. Dat maakt het werken voor de Coöperatie bijzonder kansrijk.”

Albert van Zadelhoff

Leden zijn boeren, andere ondernemers of burgers die deelnemen aan één of meerdere van onze programmalijnen. Het ledenbestand groeit organisch, via inhoudelijke aantrekkingskracht en wederkerige waarde. Iedereen behoudt autonomie, maar werkt samen aan collectief voordeel.

Het bestuur wordt gekozen door de leden en is verantwoordelijk voor aansturing, financiën en verdeling van opbrengsten. Elk programmaonderdeel heeft een eigen coördinator en passende rechtsvorm, onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur.

Een raad van toezicht bewaakt het proces. Een ambtelijk secretaris verbindt lokale praktijk met provinciaal beleid.

De mens en het land.
Al eeuwenlang leven we samen.
Werken we samen.

Het land geeft ons wat
we nodig hebben.
Past zich aan.
Aan wie wij zijn,
en wat we doen.

Wat wij van haar vragen,
Verandert met de tijd.
Onze voorouders gingen.
Onze kinderen komen.
Maar het land blijft.
Alleen nooit hetzelfde.

We ontgonnen het.
Maakten het droog.
Damden het in.
Liepen het stuk.
Hoogden het op.
En diepten het uit.

Het land heeft gegeven.
En kan dat blijven doen.
Tenzij we overvragen.
Dan raakt ze enkel uitgeput.

Het is aan ons om te veranderen.
Voor het land. Voor de kinderen.
We willen een voorbeeld zijn.
Een beweging op gang brengen,
die laat zien hoe het ook kan.
Een keerpunt,
in een eeuwenlange tijd.

Dat betekent dat we niet alleen
het land moeten veranderen.
Maar vooral onszelf.
De manier waarop we werken.
Waarop we leven.

Dit lukt alleen als we het samen doen.
Want dan vinden we die nieuwe
wegen.
Voor de wereld.
Voor Europa.
Voor Nederland.
Voor Fryslân.
In Akkrum.

**Wij zijn Akkrumer Goedland,
Landgoed voor een nieuwe tijd.**

